

2011 METŲ AUDITO RINKOS APŽVALGA

2012 m. balandžio 11 d.
Vilnius

1. BENDRA INFORMACIJA

Lietuvos auditorių rūmai (toliau – LAR) yra viešasis juridinis asmuo, vienijantis atestuotus auditorius (toliau – auditorius) ir įgyvendinantis auditorių profesinę savivaldą. Pagrindinės LAR funkcijos numatytos Lietuvos Respublikos audito įstatyme (toliau – Audito įstatymas), kuris įgyvendina Europos Sąjungos teisės aktus, reglamentuojančius auditorių ir audito įmonių veiklą bei jos viešąją priežiūrą. LAR, vadovaudamiesi Audito įstatymo nuostatomis, vykdo šias funkcijas:

- prižiūri auditorių, auditoriaus padėjėjų ir audito įmonių veiklą;
- tvarko auditorių, audito įmonių ir auditoriaus padėjėjų sąrašus;
- organizuoja auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybės peržiūras;
- organizuoja kvalifikacinius auditoriaus egzaminus;
- organizuoja auditorių profesinės kvalifikacijos kėlimą, auditoriaus padėjėjų mokymą;
- koordinuoja auditorių padėjėjų praktikos atlikimą;
- sprendžia audito atlikimo ir auditorių profesinės veiklos gerinimo klausimus, teikia pasiūlymus dėl teisės aktų, reglamentuojančių audito atlikimą ir buhalterinę apskaitą, tobulinimo.

Nuo 2008 metais įsigaliojusios Audito įstatymo naujos redakcijos, kuri įgyvendina Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gegužės 17 d. direktyvą 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito (toliau – Audito direktyva), viešoji įstaiga Audito ir apskaitos tarnyba (toliau – Audito ir apskaitos tarnyba) vykdo auditorių ir audito įmonių viešosios priežiūros Lietuvoje funkciją, kuria siekiama užtikrinti finansinių ataskaitų vartotojų pasitikėjimą audituotomis finansinėmis ataskaitomis ir auditoriaus profesija.

LAR, įgyvendindami Audito įstatymą, interneto puslapyje www.lar.lt viešai skelbia auditorių, audito įmonių ir auditoriaus padėjėjų sąrašus, kuriuose kaupiama audito įmonių kontaktinė informacija, taip pat informacija apie auditorių darbovietes (tiek audito, tiek ne audito įmonėse), audito įmonių dalyvius bei valdymo, priežiūros organus, audito įmonių priklausymą audito tinklams, sustabdytus auditorių bei audito įmonių pažymėjimus, audito įmonių galiojančias drausmines nuobaudas, auditorių galiojančias drausmines nuobaudas, išskyrus tas nuobaudas, kurios viešai neskelbiamos, auditoriaus padėjėjų darbovietes audito įmonėse ir jų paskirtus praktikos vadovus. Auditoriams ir audito įmonėms Audito įstatyme yra numatyta pareiga LAR teikti informaciją, reikalingą auditorių ir audito įmonių sąrašams tvarkyti. Be minėtos informacijos Audito įstatyme taip pat numatyta pareiga audito įmonėms teikti LAR informaciją apie audito įmonės pajamas gautas iš finansinių ataskaitų audito ir konsoliduotų finansinių ataskaitų audito (toliau – auditas). Todėl audito įmonės kiekvienais metais LAR teikia audito įmonės metinę ataskaitą¹, pagal LAR prezidiumo 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 12.3.3 patvirtiną ir 2010 m. rugsėjo 6 d. nutarimu Nr. 11.3.1 pakeistą formą, kurioje nurodoma informacija, net tik apie audito įmonės gautas pajamas ir šių pajamų pasiskirstymą pagal audito įmonės veiklos sritis, bet ir apie audito įmonėje dirbančių auditorių atliktus auditus, suteiktas užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas bei atliktus kitus patikrinimus, taip pat apie auditoriaus išvadose apie metines ir konsoliduotąsias finansines ataskaitas pareikštas nuomones.

LAR, susisteminę iš audito įmonių gautą informaciją, kiekvienais metais parengia audito rinkos apžvalgą, kurioje pateikiama statistinė informacija apie auditorius, auditoriaus padėjėjus,

¹ Iki 2010 m. rudens ne tik audito įmonės teikdavo informaciją LAR apie atliktus auditus, suteiktas užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas bei atliktus kitus patikrinimus, auditoriaus išvadose apie metines ir konsoliduotąsias finansines ataskaitas pareikštas nuomones, bet ir auditoriai, užpildydami Auditoriaus metinę ataskaitą. Todėl siekiant supaprastinti duomenų pateikimą LAR, 2010 m. rugpjūčio 2 d. LAR prezidiumas nutarė pripažinti netekusia galios LAR prezidiumo 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 12.3.1 patvirtintą Auditoriaus metinės ataskaitos formą ir Auditoriaus metinės ataskaitos formos užpildymo ir pateikimo taisykles bei 2010 m. rugsėjo 6 d. nutarimu Nr. 11.3.1 pakeitė Audito įmonės metinės ataskaitos formą.

audito įmones, atskleidžiami pokyčiai, tendencijos, analizuojamos galimos statistinių duomenų pasikeitimo priežastys bei apibendrinamos galimos rinkos pokyčių tendencijos.

2011 metų audito rinkos apžvalga (toliau – apžvalga) parengta pagal audito įmonių pateiktus duomenis iki 2011 m. gruodžio 31 d.²

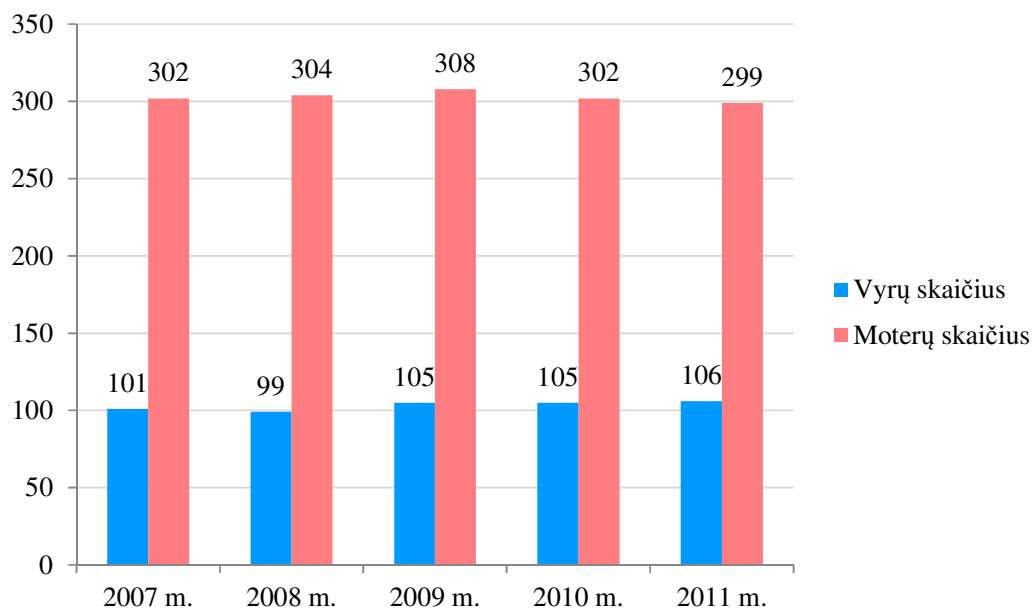
2. INFORMACIJA APIE AUDITORIUS

Auditorius tai fizinis asmuo, turintis Audito įstatymo nustatyta tvarka suteiktą auditoriaus vardą. Auditoriaus vardas suteikiamas asmenims, kurie:

- turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą;
- yra nepriekaištingos reputacijos;
- dirbo audito įmonėje ir (arba) valstybės narės audito įmonėje auditoriaus padėjėju ne trumpiau kaip 3 metus;
- išlaikė kvalifikacinius auditoriaus egzaminus per ne ilgesnį kaip 5 metų laikotarpį nuo pirmo kvalifikacinio egzamino išlaikymo dienos.

LAR interneto puslapyje viešai skelbiamas auditorių sąrašas, kurie turi teisę atlikti auditą, išskyrus auditorius, kurių auditoriaus pažymėjimas sustabdytas. 2011 metų pabaigoje³ į auditorių sąrašą buvo įtraukti 405 auditoriai, iš kurių 74 proc. buvo moterys ir 26 proc. – vyrai (žr. 1 pav.). Iš 1 pav. matyti, kad auditoriaus kvalifikaciją dažniau renkasi moterys, kurių yra beveik tris kartus daugiau negu vyrų. Per paskutinius trejus metus pastebimas nežymus auditorių moterų skaičiaus mažėjimas, kai auditorių vyrų skaičius buvo pastovus.

1 pav. Auditorių moterų ir vyrų skaičiaus pasiskirstymas 2007 – 2011 m.⁴

2011 metais vidutinis auditorių amžius buvo 49 metai. 53,58 proc. auditorių buvo 46 – 60 metų amžiaus, jaunesni auditoriai, kurių amžius svyravo iki 45 metų, sudarė 33,33 proc., o vyresni negu 61 metų amžiaus auditoriai – 13,09 proc. Auditorių moterų vidutinis amžius, kuris

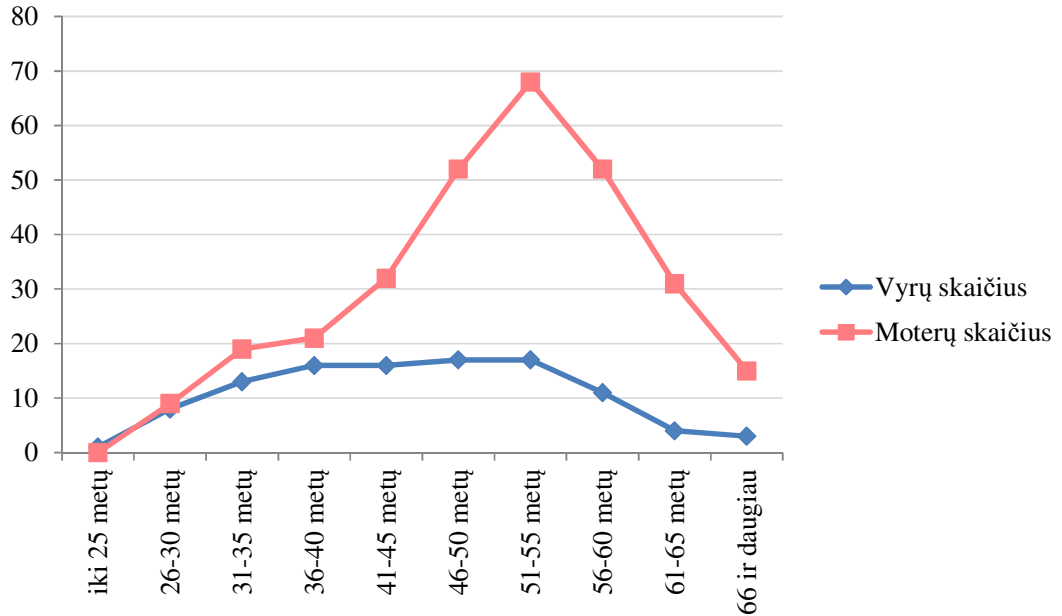
² Audito įmonės metinė ataskaita pateikiama LAR kasmet per 30 kalendorinių dienų pasibaigus audito įmonės finansiniams metams. 10 audito įmonių finansiniai metai nesutampa su kalendoriniais metais, todėl šioje ataskaitoje naudojami jų paskutinių finansinių metų informacija.

³ Minint 2011 metus, jeigu nenurodyta kitaip, informacija pateikiama 2011 m. gruodžio 31 d. duomenimis.

⁴ Minint, ankstesnius laikotarpius, jeigu nenurodyta kitaip, informacija teikiama pagal kiekvienų metų gruodžio 31 d. duomenis.

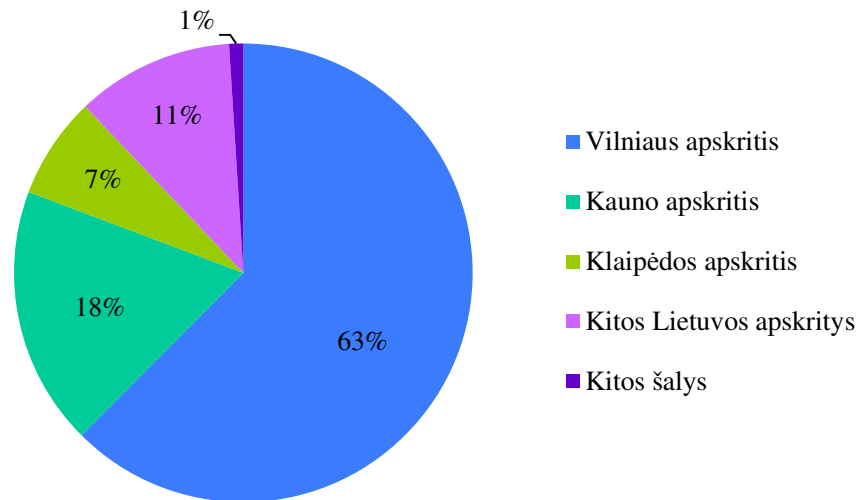
siekė 51 metus, buvo šiek tiek didesnis negu auditorių vyrų vidutinis 45 metų amžius. Iš 2 pav. matyti, kad daugiausiai auditorių moterų buvo nuo 51 iki 55 metų amžiaus, o tai sudaro 17 proc. visų auditorių. Priešingai negu auditorių moterų, auditorių vyrų skaičius amžiaus grupėse nuo 36 iki 55 metų buvo panašus, ir tai sudarė 16 proc. visų auditorių. Per paskutinius ketverius metus nuo 2007 metų iki 2010 metų auditorių vidutinis amžius padidėjo 1,42 metais. Tik 2011 metais pastebima, kad auditorių vidutinis amžius lyginant su 2010 metais nesikeitė.

2 pav. Auditorių vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes 2011 m.

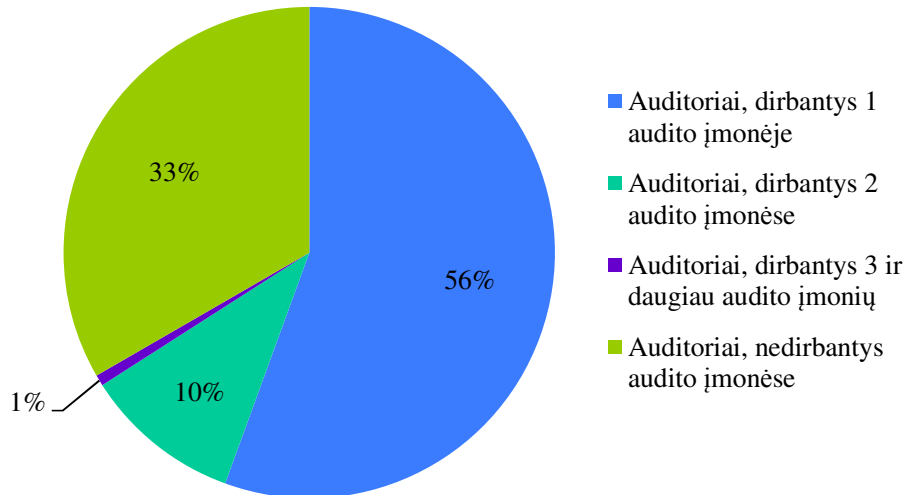
2011 metais dauguma auditorių gyveno trijuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje – 57,78 proc., Kaune – 17,04 proc., Klaipėdoje – 4,44 proc. 3 pav. matyti, kaip auditoriai pasiskirstė pagal gyvenamąją vietą Lietuvos apskrityse. 2011 metais Lietuvos apskrityse, išskyrus apskričių centrus (Alytus, Kaunas, Klaipėda, Marijampolė, Panevėžys, Šiauliai, Tauragė, Telšiai, Utena, Vilnius), gyveno 13,83 proc. auditorių, o apskričių centruose – 85,19 proc.

3 pav. Auditorių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą Lietuvos apskrityse 2011 m.

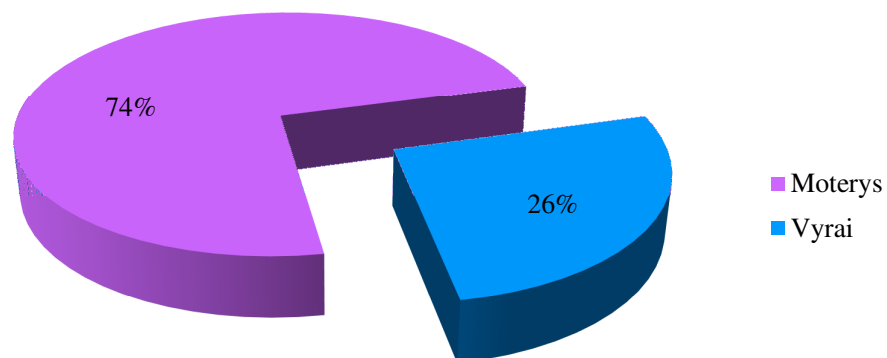
2011 metais 67 proc. visų auditorių dirbo audito įmonėse (žr. 4 pav.). Auditoriai gali dirbti ne tik audito įmonėse, bet ir kitose įmonėse, išskyrus negali dirbti kito darbo ar eiti kitų mokamų pareigų, kurių atlikimas prieštarauja Buhalterių profesionalų etikos kodekse nustatytiems profesinės etikos principams. 2011 metais kitose įmonėse dirbo 43 proc. auditorių. Kai kurie auditoriai dirba ir audito, ir kitose įmonėse. Šių auditorių 2011 metais buvo 15 proc. 5 proc. auditorių nedirbo nei audito, nei kitose įmonėse.

4 pav. Auditorių pasiskirstymas pagal darbą audito įmonėse 2011 m.

Vadovaujantis Audito įstatymo 18 straipsnio 2 dalies nuostatomis, audito įmonės vadovas turi būti auditorius, todėl 2011 m. net 47 proc. auditorių buvo audito įmonių vadovais arba audito įmonės valdybos nariais. 5 pav. matyti, auditorių vyrų ir moterų, užimančių audito įmonės vadovo arba audito įmonės valdybos nario pareigas, pasiskirstymas. Auditorių, užimančių audito įmonės vadovo arba audito įmonės valdybos nario pareigas, vidutinis amžius 2011 metais siekė 52 metus.

5 pav. Auditorių vyrų ir moterų, užimančių audito įmonės vadovo arba audito įmonės valdybos nario pareigas, pasiskirstymas 2011 m.

3. INFORMACIJA APIE AUDITORIAUS PADĖJĖJUS

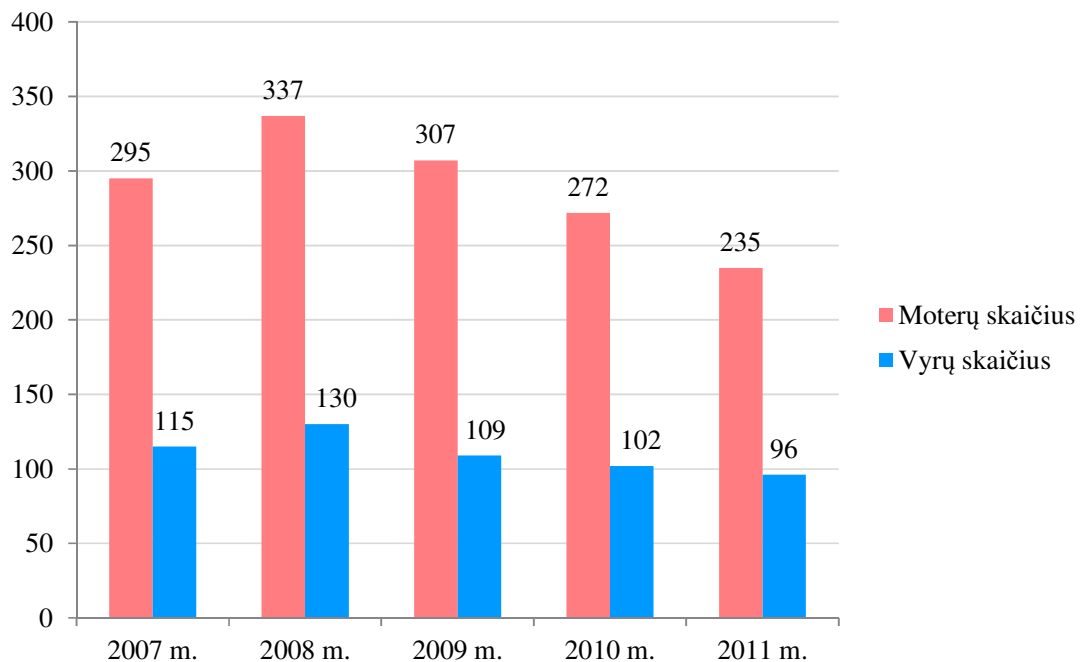
Auditoriaus padėjėjas yra fizinis asmuo, siekiantis auditoriaus vardo ir įrašytas į auditoriaus padėjėjų sąrašą. Vadovaujantis Audito įstatymo nuostatomis, auditoriaus padėjėjas turi dirbti (t. y. atlikti praktiką) audito įmonėje ir (arba) valstybės narės audito įmonėje

vadovaujant auditoriui ir (arba) valstybės narės auditoriui, kuris turi ne mažesnę kaip 3 metų auditoriaus darbo stažą, raštu sutinka vadovauti auditoriaus padėjėjo darbui ir neturi galiojančių drausminių nuobaudų iki jo paskyrimo vadovauti auditoriaus padėjėjo darbui (jei, paskyrus vadovauti auditoriaus padėjėjo darbui, auditorius gauna drausminę nuobaudą, LAR nedelsdami paskiria kitą auditorių, atitinkantį reikalavimus, vadovauti auditoriaus padėjėjo darbui).

LAR, suderinę su Audito ir apskaitos tarnyba, nustato įrašymo į auditoriaus padėjėjų sąrašą ir išbraukimo iš jo, auditoriaus padėjėjų sąrašo tvarkymo, auditoriaus padėjėjų praktikos atlikimo tvarką, auditoriaus skyrimą (atleidimą) auditoriaus padėjėjo praktikos vadovu, auditoriaus padėjėjų praktikos laiko skaičiavimo, auditoriaus padėjėjų praktikos įvertinimo tvarką, auditoriaus padėjėjų mokymo ir kitus auditoriaus padėjėjų praktikos atlikimo reikalavimus.

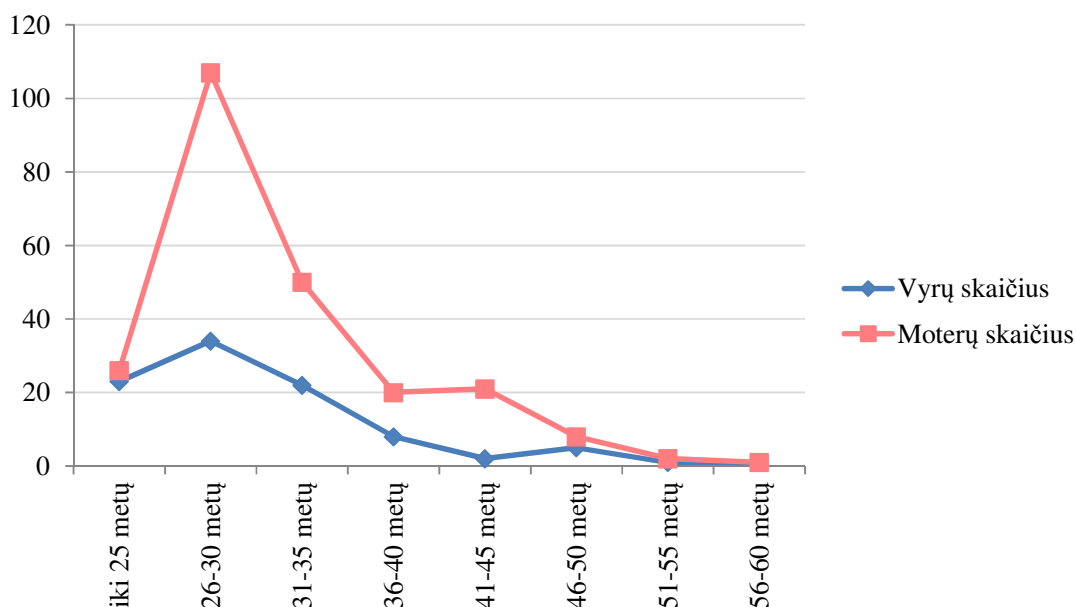
2011 metų pabaigoje į auditoriaus padėjėjų sąrašą buvo įtraukti 331 auditoriaus padėjėjai, iš kurių 71 proc. buvo moterys ir 29 proc. vyrai (žr. 6 pav.). Kaip tarp auditorių, taip ir tarp auditoriaus padėjėjų moterys sudaro daugumą ir jos dažniau teikia prašymus įrašyti į auditoriaus padėjėjų sąrašą. Nuo 2008 metų pastebimas auditoriaus padėjėjų skaičiaus mažėjimas – 2011 metais, lyginant su 2008 metais, į auditoriaus padėjėjų sąrašą buvo įrašyta 136 asmenų mažiau.

6 pav. Auditoriaus padėjėjų vyrų ir moterų skaičiaus pasiskirstymas 2007 – 2011 m.

2011 metais vidutinis auditoriaus padėjėjų amžius buvo 31 metai. 43 proc. auditoriaus padėjėjų buvo 26 – 30 metų amžiaus, iš kurių 32 proc. visų auditoriaus padėjėjų buvo moterys ir 10 proc. – vyrai (žr. 7 pav.). Auditoriaus padėjėjai, kurių amžius svyravo iki 25 metų, sudarė 15 proc., o vyresni auditoriaus padėjėjai, kurių amžius buvo nuo 41 iki 60 metų amžiaus, – 12 proc. Auditoriaus padėjėjų moterų vidutinis amžius, kuris siekė 31 metus, buvo šiek tiek didesnis negu auditoriaus padėjėjų vyrų vidutinis 30 metų amžius. Per paskutinius penkerius metus nuo 2007 metų iki 2011 metų auditoriaus padėjėjų vidutinis amžius padidėjo 1,89 metais.

7 pav. Auditoriaus padėjėjų vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes 2011 m.

4. INFORMACIJA APIE AUDITO ĮMONES

Audito įmonė tai į audito įmonių sąrašą įrašyta įmonė. Vadovaujantis Audito įstatymo nuostatomis įmonė gali pradėti audito veiklą tik tada, kai LAR sprendimu ji įrašoma į audito įmonių sąrašą. Į audito įmonių sąrašą gali būti įrašytos Lietuvos Respublikoje įregistruotos įmonės ir valstybių narių audito įmonės, įsteigusios Lietuvos Respublikoje filialus, ir kitos valstybių narių audito įmonės, pageidaujanti atlikti auditą Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Įmonė siekianti būti įrašyta į audito įmonių sąrašą, LAR turi pateikti šiuos dokumentus:

- prašymą, kuriame turi būti nurodytas įmonės pavadinimas, kodas, buveinės adresas, telefonas, įmonės dalyvių vardai, pavardės, adresai, kiekvieno dalyvio balsavimo teisės, pažymėjimų, kuriais įrodomas auditoriaus vardo suteikimas, numeriai ir kiti Audito įstatyme nustatyti duomenys, reikalingi įtraukti į audito įmonių sąrašą. Kai registruojama valstybės narės audito įmonė, turinti filialą Lietuvos Respublikoje, papildomai pateikiami duomenys apie valstybės narės auditorius ir filialą;
- dokumentus, patvirtinančius, kad įmonė yra apdraudusi įmonės civilinę atsakomybę Audito įstatymo nustatyta tvarka.

LAR prieš priimdami sprendimą įrašyti įmonę į audito įmonių sąrašą Juridinių asmenų registre patikrina įmonės įregistravimą ir kitus duomenis ir, įsitikina, kad įmonė atitinka Audito įstatymo 18, 19 ir 20 straipsnių reikalavimus:

1. Vadovaujantis Audito įstatymo 18 straipsniu audito įmonėse:
 - ne mažiau kaip 3/4 dalyvių turi būti auditoriai, valstybių narių auditoriai, audito įmonės ir (arba) valstybių narių audito įmonės;
 - vadovas turi būti auditorius arba valstybės narės auditorius;
 - jeigu yra sudaroma valdyba, daugiau kaip pusė valdybos narių turi būti auditoriai ir (arba) valstybių narių auditoriai.
2. Vadovaujantis Audito įstatymo 19 straipsniu, audito įmonės turi būti nepriekaištingos reputacijos. Audito įmonė laikoma nepriekaištingos reputacijos, jeigu:

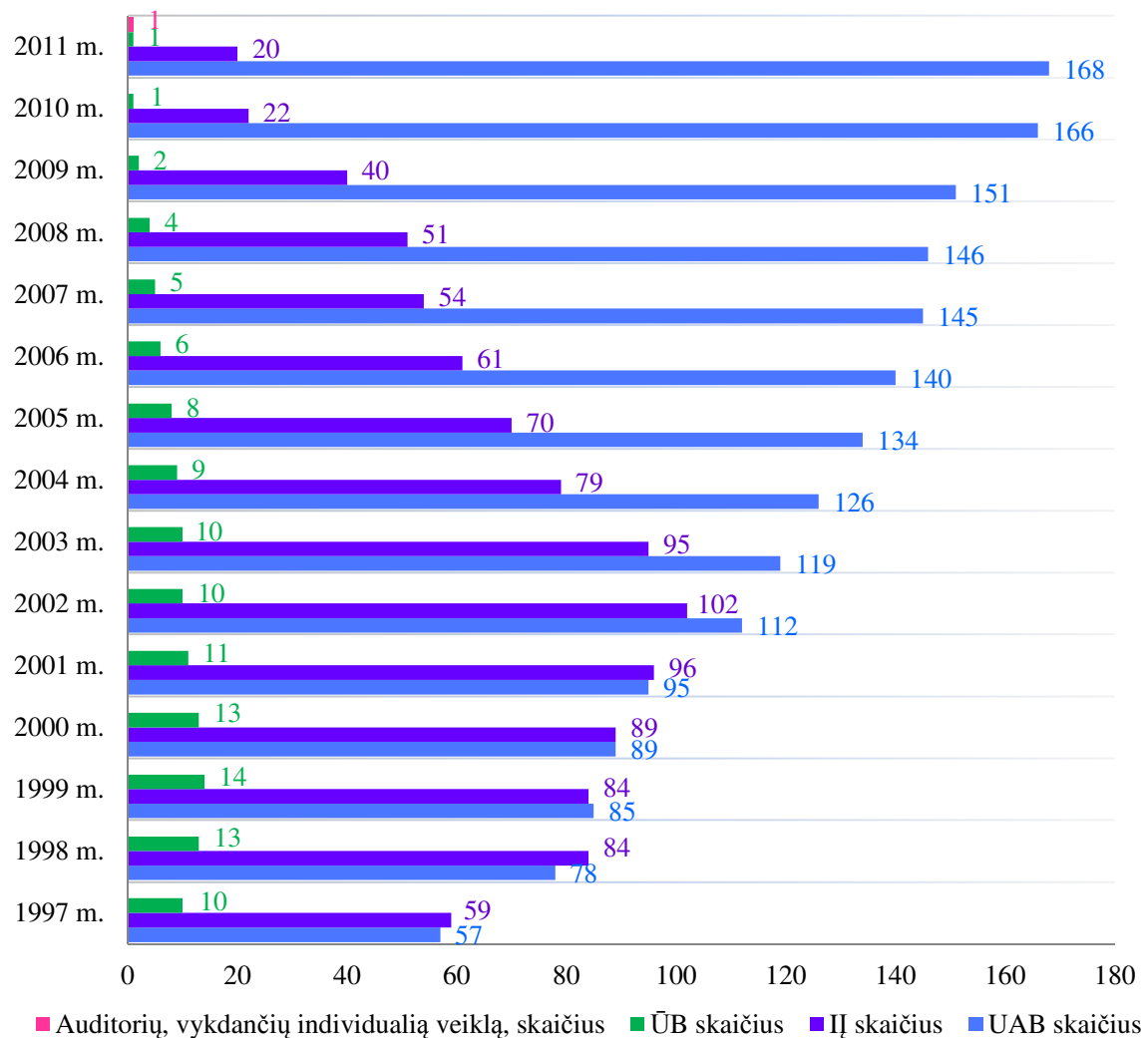
- šios įmonės dalyviai ir šioje įmonėje dirbantys auditoriai laikomi nepriekaištingos reputacijos;

- ji nėra patraukta baudžiamojon atsakomybėn arba jos patrunuojanti įmonė nėra patraukta baudžiamojon atsakomybėn.

3. Vadovaujantis Audito įstatymo 20 straipsniu audito įmonė privalo drausti savo civilinę atsakomybę. Jei audito įmonė atlieka auditą tik kitose negu viešojo intereso įmonėse, jos civilinė atsakomybė privalo būti apdrausta bendrosios civilinės atsakomybės draudimu, kurio suma turi būti ne mažesnė kaip 100 000 Lt. Jeigu audito įmonė atlieka auditą viešojo intereso įmonėse, jos civilinė atsakomybė privalo būti apdrausta privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, kurio suma turi būti ne mažesnė kaip 200 000 Lt vienam draudžiamajam įvykiui. Nuo 2012 m. gegužės 1 d. įsigalioja nauja Audito įstatymo 20 straipsnio redakcija, kurioje numatyta, kad audito įmonės savo civilinę atsakomybę privalės drausti profesinės civilinės atsakomybės draudimu.

2011 metų pabaigoje audito įmonių sąrašė buvo 190 audito įmonių, iš kurių 88 proc. buvo uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB), 11 proc. – individualios įmonės (toliau – IĮ), 1 proc. – tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos (toliau – ŪB) ir 1 proc. – auditorių, vykdančių individualią veiklą (žr. 8 pav.). UAB skaičius nuolat didėjo, priešingai negu IĮ, kurių skaičius didėjo tik iki 2002 metų, o po to pradėjo mažėti, ir ŪB, kurių skaičius didėjo tik iki 1999 metų. Audito įmonių IĮ ir ŪB skaičius mažėjo, o UAB didėjo ir dėl IĮ bei ŪB pertvarkymo į UAB, kas yra bendra juridinių asmenų teisinės formos keitimo tendencija.

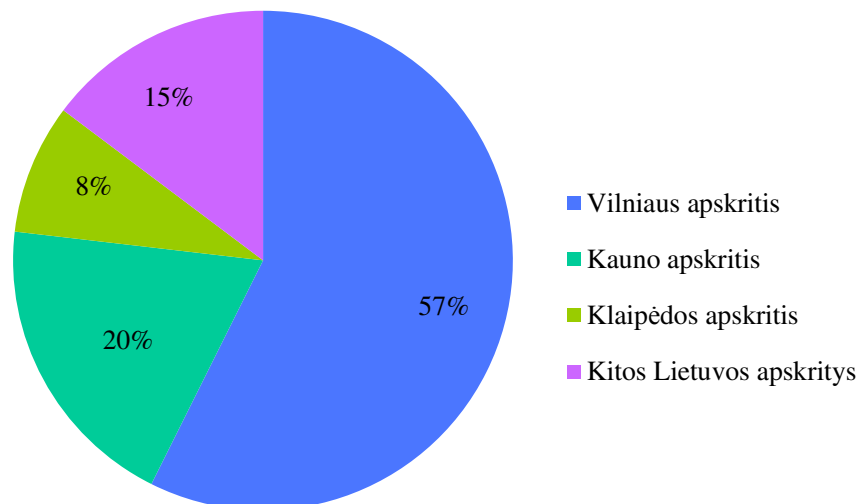
8 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal teisinę formą 1997 – 2011 m.

Iki 2011 m. balandžio 28 d. auditoriai pagal Audito įstatymo 27 straipsnio reikalavimus galėjo auditus atlikti tik būdami individualios audito įmonės savininkais, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikraisiais nariais arba dirbdami audito įmonėje. Po Audito įstatymo 1, 2, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 30, 32, 33, 34, 43, 44, 49, 50, 58, 59 straipsnių ir Įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo įsigaliojusio nuo 2011 m. balandžio 28 d. auditoriai gali registruoti individualią veiklą ir užsiregistravę į audito įmonių sąrašą praktikuoti savarankiškai. Vadovaujantis Audito įstatymo nuostatomis auditoriams, kurie audito veikla verčiasi savarankiškai, *mutatis mutandis* taikomos minėto įstatymo nuostatos, reglamentuojančios audito įmonių veiklą. 2011 metais vienas auditorius registravo individualią veiklą, siekdamas verstis audito veikla savarankiškai, ir buvo įrašytas į audito įmonių sąrašą.

2011 metais 93 proc. audito įmonių buvo įkurta Lietuvos apskričių centruose. 9 pav. matyti audito įmonių pasiskirstymas pagal Lietuvos apskritis. Lyginant su 2010 metais, 2011 metais buvo nežymūs audito įmonių skaičiaus pasikeitimai Lietuvos apskrityse: Kauno ir kitose Lietuvos apskrityse audito įmonių skaičius mažėjo po 1 proc., o Vilniaus apskrityje didėjo 2 proc.

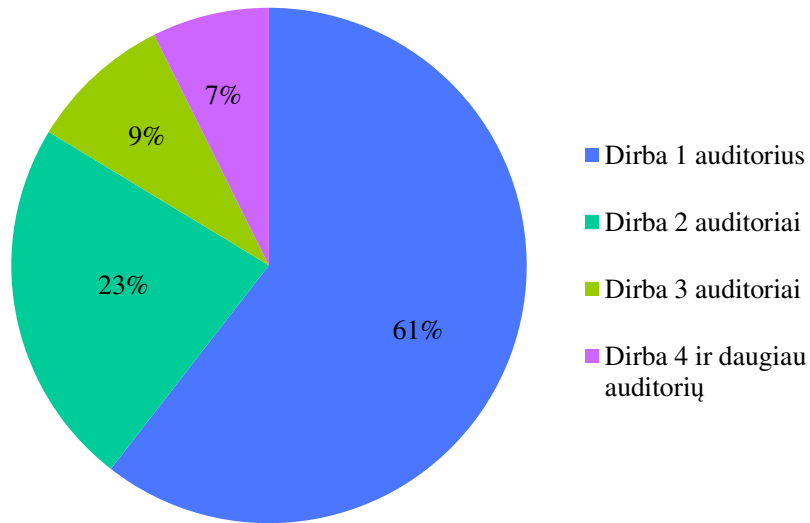
9 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal Lietuvos apskritis 2011 m.

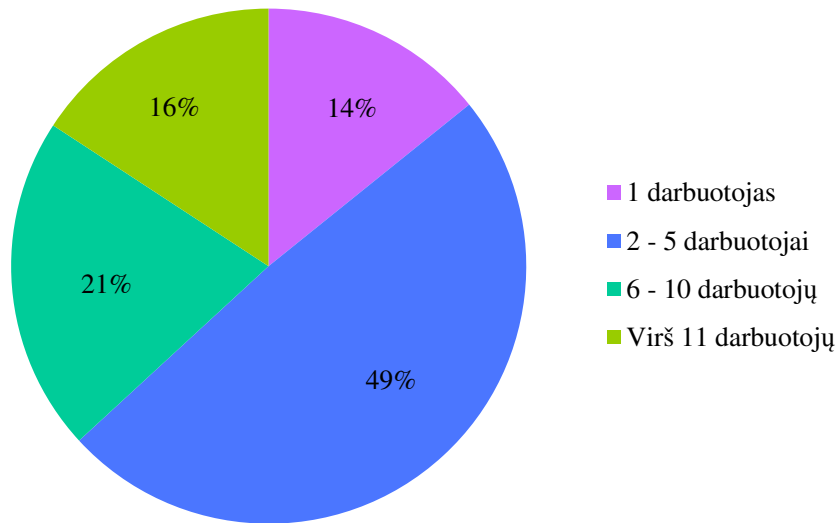
Vadovaujantis Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme numatytais labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimais, Lietuvoje 2011 metais veikė 97 proc. labai mažų ir mažų audito įmonių, todėl net 61 proc. audito įmonių dirbo tik po vieną auditorių (žr. 10 pav.). 2011 metais, lyginant su 2010 metais, pastebimas audito įmonių, kuriose dirba po vieną auditorių, skaičiaus mažėjimas 5 proc., ir audito įmonių, kuriose dirba daugiau negu vienas auditorius, skaičiaus didėjimas:

- 1 proc. padidėjo audito įmonių skaičius, kuriose dirba 2 auditoriai;
- 2 proc. padidėjo audito įmonių skaičius, kuriose dirba 3 auditoriai;
- 2 proc. padidėjo audito įmonių skaičius, kuriose dirba 4 ir daugiau auditorių.

Lietuvoje veikia keturios didžiosios audito įmonės (UAB „DELOITTE LIETUVA“, UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „ERNST & YOUNG BALTIC“, „KPMG Baltics“, UAB ir uždaroji akcinė bendrovė „PricewaterhouseCoopers“), kuriose dirbančių auditorių skaičius 2011 m. svyravo nuo 7 iki 12.

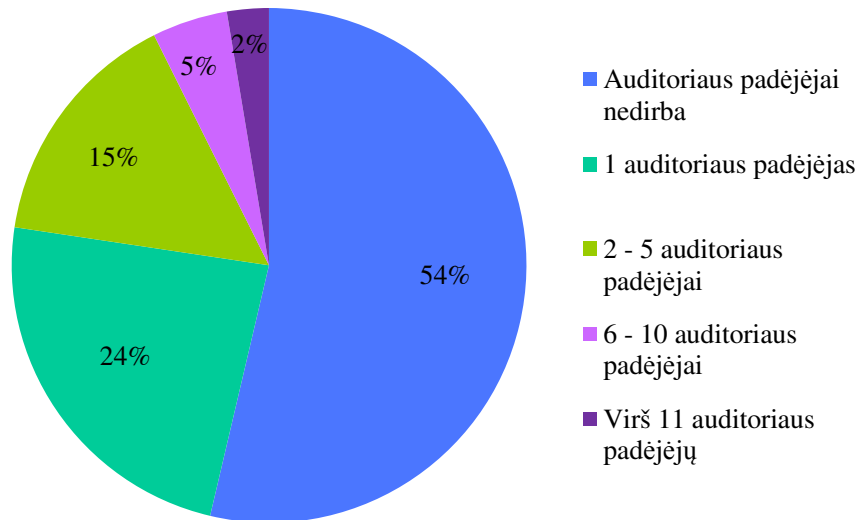
10 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal jose dirbančių auditorių skaičių 2011 m.

2011 metais didėjo ne tik audito įmonėse dirbančių auditorių skaičius, bet ir darbuotojų. 2011 metais, lyginant su 2010 metais, 3 proc. padidėjo audito įmonių skaičius, kuriose dirbo 6 – 10 darbuotojų, ir 3 proc. sumažėjo audito įmonių skaičius, kuriose dirbo 2 – 5 darbuotojai. 11 pav. matyti audito įmonių pasiskirstymas pagal jose dirbančių darbuotojų skaičių. Ši tendencija leidžia teigti, kad dalis mažų audito įmonių, plėtėsi.

11 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal jose dirbančių darbuotojų skaičių 2011 m.

2011 metais 46 proc. audito įmonių dirbo auditoriaus padėjėjai, kurie įtraukti į LAR tvarkomą auditoriaus padėjėjų sąrašą. Lyginant su 2010 metais, 2011 metais audito įmonių skaičius, kuriose dirbo auditoriaus padėjėjai, nesikeitė. 12 pav. matyti audito įmonių pasiskirstymas pagal jose dirbančių auditoriaus padėjėjų skaičių. 2011 metais, lyginant su 2010 metais, pastebimas audito įmonių skaičiaus, kuriose dirba 2 – 5 auditoriaus padėjėjai, sumažėjimas 4 proc., taip pat 1 proc. sumažėjo audito įmonių skaičius, kuriose dirba 11 ir daugiau auditoriaus padėjėjų. Tačiau 3 proc. padidėjo audito įmonių, kuriose dirba 1 auditoriaus padėjėjas, skaičius ir 2 proc. – audito įmonių, kuriose dirba 6 – 10 auditoriaus padėjėjų, skaičius.

12 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal jose dirbančių auditoriaus padėjėjų skaičių 2011 m.

5. INFORMACIJA APIE ATLIKTUS AUDITUS

Auditas tai nepriklausomas audituojamos įmonės (juridinis asmuo, investicinis fondas, pensijų fondas arba įmonių grupė, kurių finansinės ataskaitos yra audituojamos) finansinių ataskaitų patikrinimas ir auditoriaus išvados pateikimas vadovaujantis teisės aktų, reglamentuojančių finansinių ataskaitų audito atlikimą, reikalavimais. Audito tikslai – nustatyti, ar:

1. finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais teisingai parodo audituojamos įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal teisės aktus, reglamentuojančius buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą;

2. metiniame pranešime (konsoliduotajame metiniame pranešime) arba įmonės veiklos ataskaitoje (jeigu pagal teisės aktų reikalavimus jie rengiami) pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų (metinių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų) duomenis.

Auditą gali atlikti tik auditorius, kuris dirba audito įmonėje arba audito veikla verčiasi savarankiškai, ir valstybių narių, ir valstybių ne narių auditorius, kuriam teisė atlikti auditą suteikta Audito įstatymo nustatyta tvarka.

Audito įstatyme yra numatyta, kad auditorius privalo:

- atlikdamas auditą, vadovautis įstatymais ir kitais teisės aktais, tarptautiniais audito standartais;
- laikytis Buhalterių profesionalų etikos kodekse nustatytų profesinės etikos principų;
- atlikęs auditą, pateikti auditoriaus išvadą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu, auditas privalomas:

- valstybės ir savivaldybės įmonėse;
- viešojo intereso įmonėse (akcinės bendrovės, kurios vertybiniais popieriais prekiaujama Lietuvos Respublikos ir (arba) bet kurios kitos valstybės narės reguliuojamoje rinkoje; bankai ir Centrinė kredito unija; finansų maklerio įmonės; kolektyvinio investavimo subjektai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatyme; pensijų fondai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme; profesinių pensijų fondai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos profesinių pensijų kaupimo įstatyme; kolektyvinio investavimo subjektų ir (arba)

pensijų fondo (fondų) valdymo įmonės ir pensijų asociacijos; draudimo įmonės ir perdraudimo įmonės; Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas ir reguliuojamos rinkos operatorius);

- akcinėse bendrovėse;
- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kuriose akcininkė yra valstybė ir (arba) savivaldybė;
- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kooperatinėse bendrovėse (kooperatyvuose), tikrosiose ūkinėse bendrijose ir komandinėse ūkinėse bendrijose, kuriose visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės, jeigu jų ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija šiuos dydžius:
 - pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 12 mln. litų;
 - balanse nurodyto turto vertė – 6 mln. litų;
 - vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 50.

Auditas taip pat gali būti atliekamas ir kitose įmonėse, jei tai numatyta kituose įstatymuose, įmonių įstatuose ar dėl kitų priežasčių.

2011 metais atliktų metinių auditų skaičius buvo pastovus ir nekito lyginant su 2010 metais, priešingai negu 2010 metais, kai atliktų metinių auditų skaičius, lyginant su 2009 metais, sumažėjo 9 proc. 1 lentelėje matyti informacija apie atliktų metinių auditų skaičiaus pokytį procentais pagal audituotų įmonių formas 2011 metais lyginant su 2010 metais. 2011 metais, lyginant su 2010 metais, nežymiai sumažėjo audito įmonėse, kuriose dirba 1 arba 2 auditoriai, atliekamų auditų skaičius iki 2 proc. ir 2 proc. padidėjo audito įmonių, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių, atliekamų auditų skaičius.

1 lentelė. Atliktų metinių auditų skaičiaus pokytis procentai pagal audituotų įmonių formas 2011 m. lyginant su 2010 m.

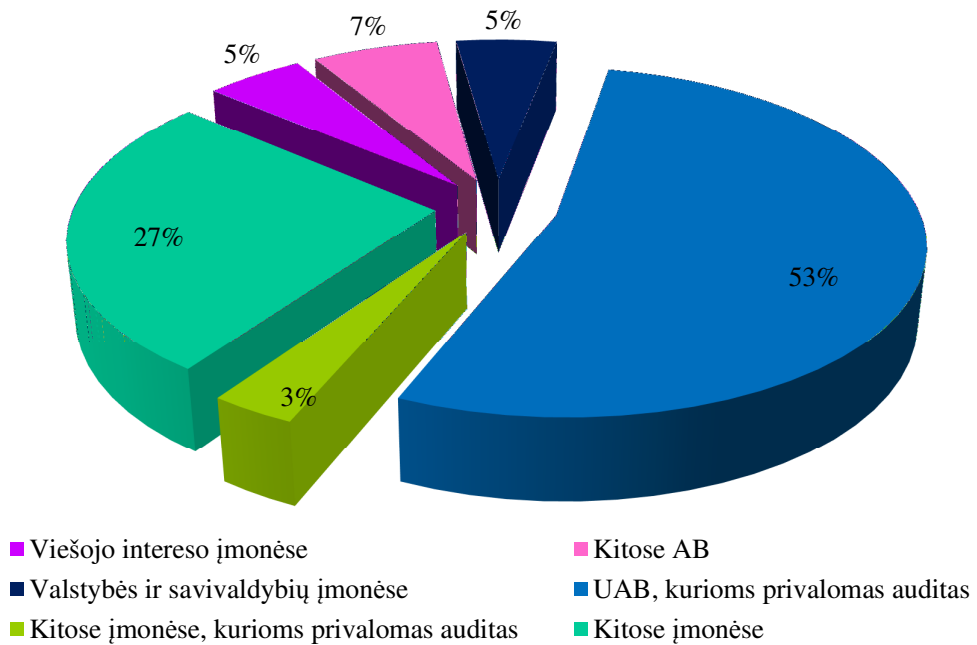
Įmonės forma	2011 m.	2010 m.	Pokytis, proc.
Viešojo intereso įmonėse	171	175	-2 %
Kitose AB	219	227	-4 %
Valstybės ir savivaldybių įmonėse	181	197	-8 %
UAB, kurioms privalomas auditas	1789	1748	2 %
Kitose įmonėse, kurioms privalomas auditas	112	117	-4 %
Kitose įmonėse	894	870	3 %
Iš viso	3366	3334	1 %

2011 metais, kaip ir kiekvienais metais, daugiausia metinių auditų buvo atlikta UAB, kurioms privalomas auditas. 13 pav. matyti atliktų metinių auditų pasiskirstymas pagal audituojamų įmonių formas. Visų metinių auditų įmonėse, kurioms privalomas auditas išskyrus viešojo intereso įmonėse (t. y. kitose AB, valstybės ir savivaldybių įmonėse, UAB, kurioms privalomas auditas, kitose įmonėse, kurioms privalomas auditas) 27 proc. atliko didysis audito įmonių ketvertas⁵, 23 proc. – audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius, 21 proc. – audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai, ir 29 proc. – audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių⁶. 14 pav. matyti atliktų metinių auditų UAB, kurioms privalomas auditas, pasiskirstymas pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių. Daugiausia metinių auditų viešojo intereso įmonėse atlieka didysis audito įmonių ketvertas. 2011 m. didysis audito įmonių ketvertas atliko 92 proc. visų metinių auditų viešojo intereso įmonėse, o 2010 m. – 89 proc. 15 pav. matyti atliktų metinių auditų skaičius pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audituotų įmonių formas.

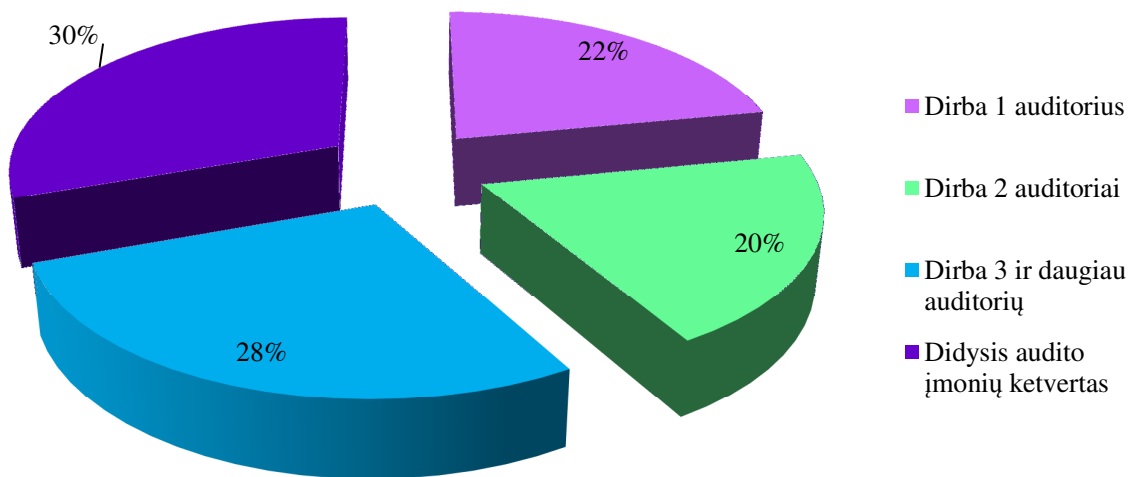
⁵ UAB „DELOITTE LIETUVA“, UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „ERNST & YOUNG BALTIC“, „KPMG Baltics“, UAB ir uždaroji akcinė bendrovė „PricewaterhouseCoopers“.

⁶ Išskyrus didžiųjų audito įmonių ketvertą.

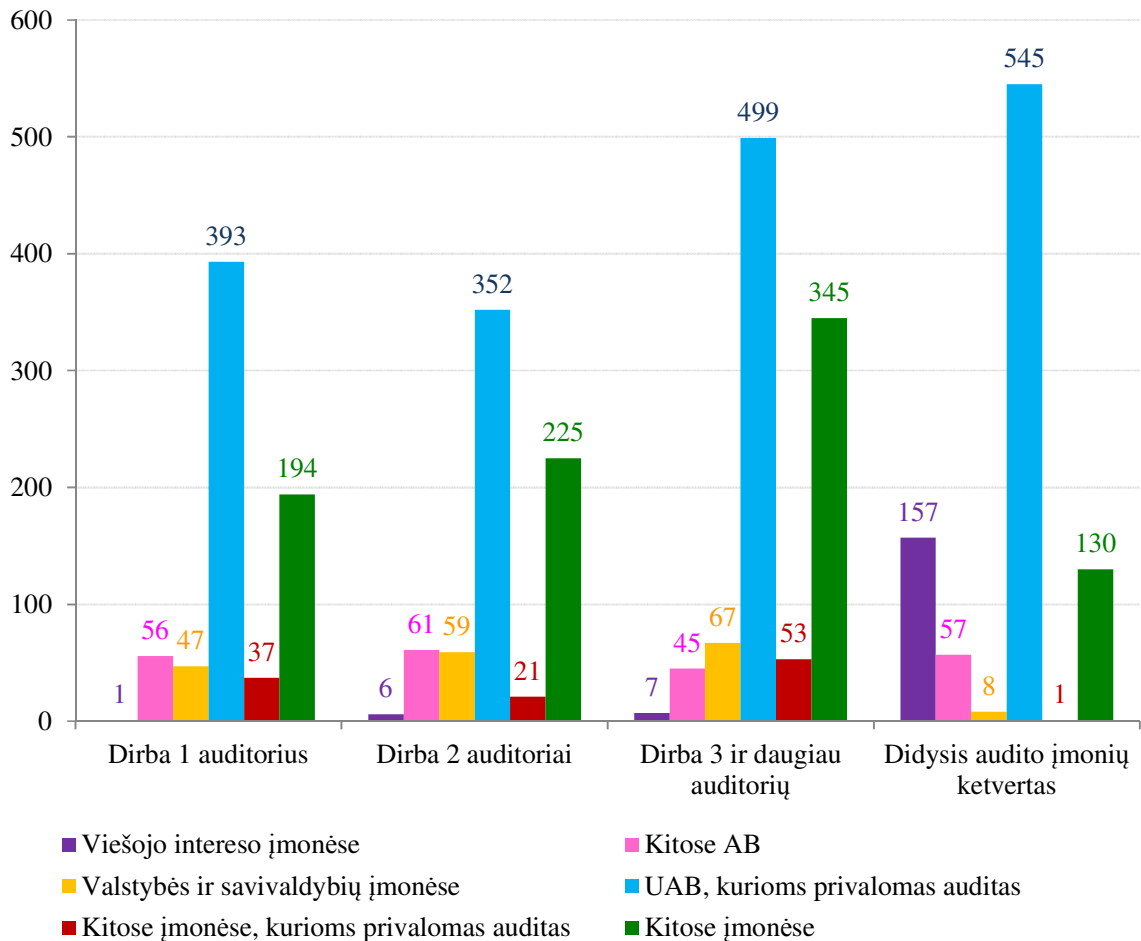
13 pav. Atliktų metinių auditų pasiskirstymas pagal audituojamų įmonių formas 2011 m.

14 pav. Atliktų metinių auditų UAB, kurioms privalomas auditas, pasiskirstymas pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių 2011 m.

15 pav. Atliktų metinių auditų skaičius pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audituotų įmonių formas 2011 m.

Siekiant užtikrinti, kad auditas būtų atliktas visose įmonėse, kuriose privalomas, ir būtų laikomasi Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo nuostatų, nuo 2012 m. sausio 1 d. VĮ Registrų centras pradės taikyti įdiegtą sistemą, kuri pagal pateikiamus finansinių ataskaitų duomenis, tikrins, ar yra privalomas finansinių ataskaitų auditas. Jeigu pagal rodiklius, finansinių ataskaitų auditas yra privalomas, tačiau prie finansinių ataskaitų rinkinio bus nepateikta ir auditoriaus išvada, ataskaitas pateikęs asmuo gaus pranešimą, kad privalo pateikti ir auditoriaus išvadą. Ši tikrinimo sistema veiks tik pirmus metus, tačiau tikėtina, kad 2012 metais padidės audito paklausa, nes VĮ Registrų centras nepriimdamas neaudituočių finansinių ataskaitų, turėtų užkirsti kelią įmonių piktnaudžiavimui neaudituoti finansinių ataskaitų, kai tai privaloma pagal teisės aktus.

Rengiant ir teikiant auditoriaus išvadą (jei reikalinga ir audito ataskaitą), nuo 2012 m. sausio 1 d. įsigalioja dar viena naujovė, kad įmonės kartu su finansinių ataskaitų rinkiniu turi pateikti ir auditoriaus išvadą bei audito ataskaitą, kurios turi būti pasirašytos auditą atlikusio auditoriaus kvalifikuotu sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu. Šia priemone yra siekiama užtikrinti VĮ Registrų centrai pateikiamos informacijos teisingumą.

Vadovaujantis Audito įstatymu, auditorius atlikęs auditą, privalo pateikti auditoriaus išvadą. Auditoriaus išvada tai dokumentas, kuriame auditorius, kitos valstybės narės auditorius arba valstybės ne narės auditorius, be kitų privalomų dalykų, pareiškia savo nuomonę apie audituotas finansines ataskaitas.

Auditoriaus išvadą sudaro:

- įžanga. Joje nurodomas audito objektas – finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos – ir teisės aktai, kuriais vadovaujantis buvo parengtos finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos;

- audito aprašomoji dalis. Joje nurodoma, pagal kokius audito standartus buvo atliktas auditas;

- auditoriaus nuomonė. Joje nurodoma, ar finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais teisingai parodo įmonės arba įmonių grupės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą reglamentuojančius teisės aktus. Auditoriaus nuomonė gali būti teigiama, sąlyginė, neigiama arba, jeigu auditorius negali pareikšti nuomonės, – atsisakymas pareikšti nuomonę;

- nuoroda į dalykus. Dalykai, į kuriuos auditoriai atkreipia dėmesį, bet dėl jų nekeičia savo nuomonės;

- nuomonė, ar įmonės metiniame pranešime (konsoliduotajame metiniame pranešime) pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų (metinių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų) duomenis, – jeigu audituojama įmonė turi rengti metinį pranešimą teisės aktų nustatyta tvarka, arba nuomonė, ar įmonės veiklos ataskaitoje pateikti duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų duomenis, – jeigu audituojama įmonė turi pateikti veiklos ataskaitą teisės aktų nustatyta tvarka arba veiklos ataskaitą parengia savo nuožiūra.

Auditorių pareikštų nuomonių pasiskirstymas pagal jų pobūdį laikotarpiu nuo 2008 iki 2011 metų buvo panašus (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Auditorių pareikštų nuomonių pasiskirstymas procentais pagal jų pobūdį laikotarpiu nuo 2008 m. iki 2011 m.

Auditorių pareikštos nuomonės	2011 m.	2010 m.	2009 m.	2008 m.
Besąlyginė be dalyko pabrėžimo pastraipos	63,4 %	61,8 %	62,1 %	64,5 %
Besąlyginė su dalyko pabrėžimo pastraipa	10,1 %	11,3 %	10,4 %	7,2 %
Sąlyginė	25,9 %	26,5 %	26,8 %	27,7 %
Neigiama	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %
Atsisakyta pareikšti	0,4 %	0,2 %	0,5 %	0,3 %

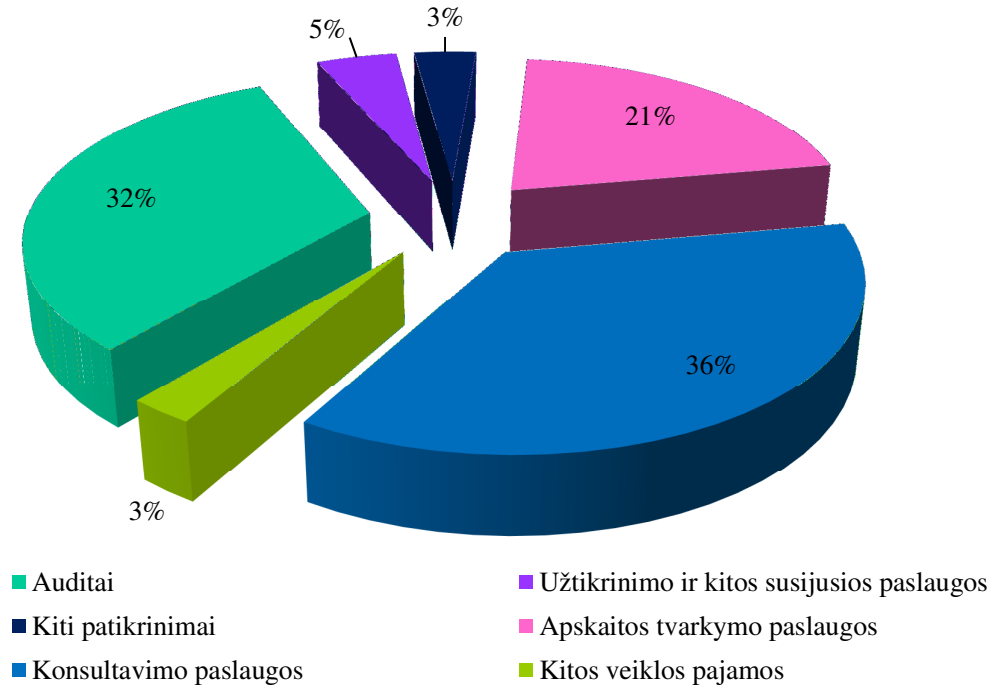
6. INFORMACIJA APIE AUDITO ĮMONIŲ PAJAMAS IR AUDITUI SKIRIAMUS IŠTEKLIUS

Vadovaujantis Audito įstatymu, audito įmonės turi teisę verstis šia veikla:

- atlikti auditą;
- teikti užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas;
- verstis kita veikla, neprieštaraujančia Buhalterių profesionalų etikos kodekse nustatytiems profesinės etikos principams.

2011 metais audito įmonių pajamos siekė beveik 174 mln. Lt. Lyginant su 2010 metais, 2011 metais audito įmonių pajamos išaugo 9 proc., tačiau pajamos iš atliktų metinių auditų ir toliau mažėjo 5 proc., 2010 metais, lyginant su 2009 metais, pajamos iš atliktų metinių auditų mažėjo 13 proc. Didžiausi pokyčiai pastebimi audito įmonių pajamose už kitus patikrinimus, kurios didėjo 49 proc. ir konsultavimo paslaugas, kurios didėjo 25 proc. 2010 metais didžiausią audito įmonių pajamų dalį sudarė pajamos iš audito veiklos, kurios siekė 37 proc. visų audito įmonių pajamų, tačiau 2011 m. pajamos iš audito veiklos tesiekė 32 proc. visų audito įmonių pajamų, o didžiausią dalį pajamų sudarė pajamos gautos iš konsultavimo paslaugų, kurios siekė 36 proc. visų audito įmonių pajamų (žr. 16 pav.)

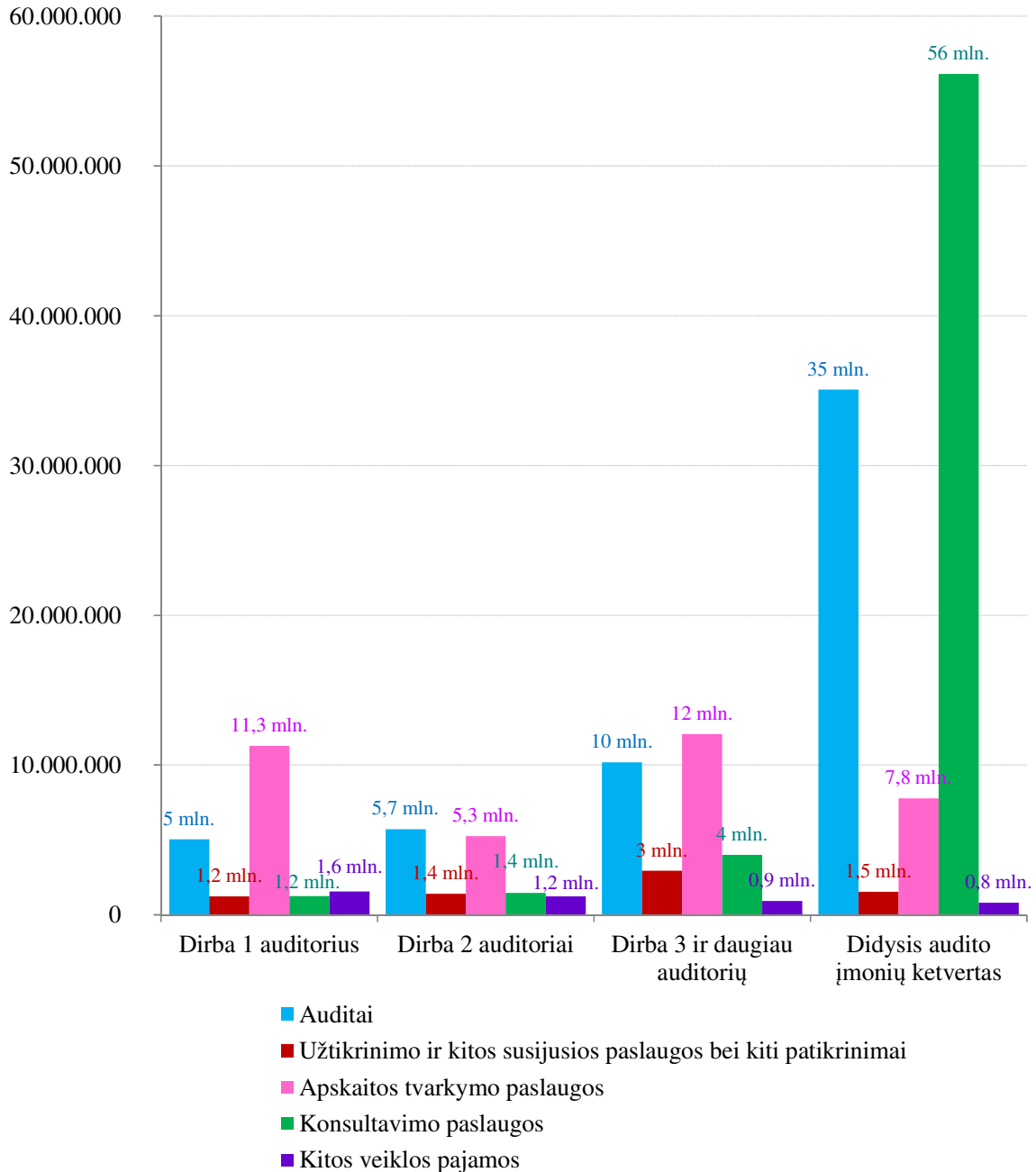
16 pav. Audito įmonių pajamų pasiskirstymas pagal veiklos sritis 2011 m.

2011 metais, lyginant su praėjusiais metais, pajamos iš audito veiklos labiausiai mažėjo audito įmonėse, kuriose dirba 1 arba 2 auditoriai, – 8 proc. Šiek tiek mažiau pajamos iš audito veiklos mažėjo audito įmonėse, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių⁷ – 3 proc., ir didžiojo audito įmonių ketverto – 4 proc. 2011 metais, lyginant su 2010 metais, didžiausi neigiami pokyčiai pastebimi didžiojo audito įmonių ketverto pajamose iš užtikrinimo ir kitų susijusių paslaugų, bei kitų patikrinimų, kurios sumažėjo 74 proc. Didžiausi teigiami pokyčiai pastebimi audito įmonių, kuriose dirba 3⁷ ir daugiau auditorių, pajamose iš kitos veiklos, kurios padidėjo 82 proc., taip pat 29 proc. didėjo didžiojo audito įmonių ketverto pajamos iš konsultavimo paslaugų, 14 proc. – audito įmonių, kuriose dirba 3⁷ ir daugiau auditorių, pajamos iš apskaitos paslaugų, 15 proc. – audito įmonių, kuriose dirba 2 auditoriai, pajamos iš kitos veiklos. 17 pav. matyti audito įmonių pajamų pasiskirstymas pagal veiklos rūšis ir audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių.

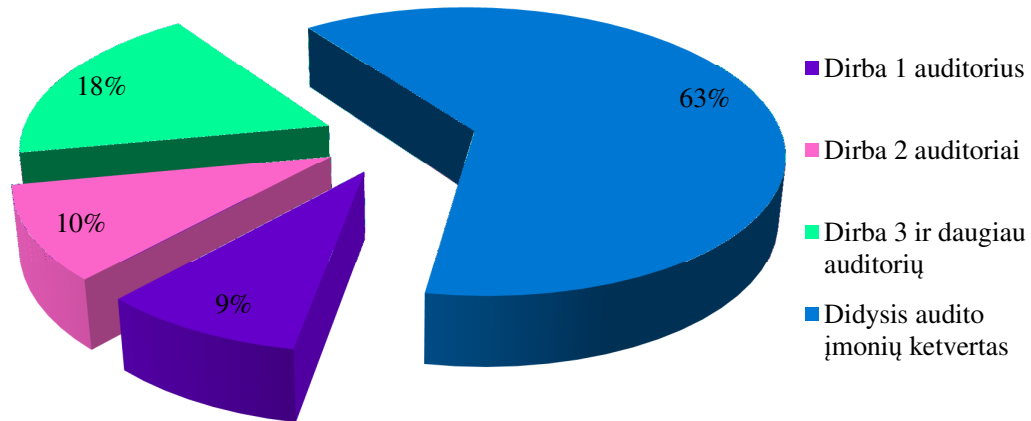
⁷ Išskyrus didžiųjų audito įmonių ketvertą

17 pav. Audito įmonių pajamų pasiskirstymas pagal veiklos rūšis ir audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių 2011 m.

2011 metais, lyginant su praėjusiais metais, audito įmonių, kuriose dirba 1 arba 2 auditoriai, pajamos nežymiai mažėjo: audito įmonėse, kuriose dirba 1 auditorius, pajamos mažėjo 2 proc., audito įmonėse, kuriose dirba 2 auditoriai, – 1 proc. Audito įmonių pajamos didėjo įmonėse, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių. Labiausiai didėjo, 13 proc., didžiojo audito įmonių ketveto pajamos. Kitose audito įmonėse, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių, pajamos didėjo 7 proc. 18 pav. matyti audito įmonių pajamų pasiskirstymas pagal jose dirbančių auditorių skaičių.

18 pav. Audito įmonių pajamų pasiskirstymas pagal jose dirbančių auditorių skaičių 2011 m.

2011 metais audito atlikimui buvo skirta 498 tūkst. val. Lyginant su 2010 m., 2011 metais audito atlikimui skiriamų val. skaičius sumažėjo 4 proc. 2011 m. auditoriai vieno audito atlikimui vidutiniškai skyrė 142 val., o tai 8 val. mažiau negu praėjusiais metais. Daugiausiai val., vidutiniškai 245 val., vienam auditui atlikti skyrė didžiųjų audito įmonių ketvertas, o mažiausiai, vidutiniškai 106 val., – audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, atlyginimas už audito atlikimą turi būti toks, kad auditas būtų atliekamas vadovaujantis profesinės etikos principų ir tarptautinių audito standartų reikalavimais. Paskutinius 2 metus vidutinis audito atlikimo valandinis įkainis vis mažėjo: 2011 metais, lyginant su 2010 metais, audito atlikimo valandinis įkainis mažėjo nuo 107 Lt/ val. iki 105 Lt/ val. Didžiausiais vidutinis audito atlikimo valandinis įkainis, kuris siekė 143 Lt/ val. buvo didžiojo ketverto įmonėse, o mažiausias, siekiantis 62 Lt/ val. – audito įmonėse, kuriose dirbo 1 auditorius (žr. 3 lentelė).

3 lentelė. Audito įmonių ištekliai, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių 2011 m.

Audito įmonės pagal jose dirbančių auditorių skaičių	Vienam auditui skiriamas laikas, val.	Pokytis, proc.	Vieno audito kaina, Lt	Pokytis, proc.	Audito paslaugos kaina, Lt/val.	Pokytis, proc.
1 auditorius	106	-6	6502	-3	62	3
2 auditoriai	108	3	7388	-5	69	-8
3 ir daugiau auditorių	111	-9	9399	-7	85	1
Didysis audito įmonių ketvertas	245	-6	34855	-9	143	-3
Visos audito įmonės	142	-5	14536	-7	114	-2

Audito įmonių, kuriose dirba 1 arba 2 auditoriai, pajamos iš atliekamų metinių auditų sumažėjo dėl sumažėjusių atliekamų metinių auditų skaičiaus ir sumažėjusio audito atlikimo valandinio įkainio. Šios įmonės sunkiai atsigauna po ekonominės krizės. Dėl mažėjančių audito atlikimo valandinių įkainių ir vieno audito kainos, galima būtų teigti, kad konkurencija audito rinkoje pakankamai didelė. Konkuruoti audito rinkoje lengviau sekasi didesnėms audito įmonėms, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių, nors jų audito atlikimo valandiniai įkainiai ir vieno audito kainos mažėjo, tačiau šios įmonės 2011 m. gavo daugiau pajamų, dėl didesnio atliekamų metinių auditų skaičiaus. Taip pat pastebima, kad kai kurios audito įmonės plėtėsi įdarbindamos daugiau darbuotojų.

7. INFORMACIJA APIE ATLIKTO AUDITO KOKYBĖS UŽTIKRINIMĄ

Viena iš pagrindinių LAR vykdomų funkcijų – atlikto audito kokybės užtikrinimas. Ši funkcija, atsižvelgiant į Audito direktyvą ir Audito įstatymo reikalavimus, yra įgyvendinama LAR kartu su Audito ir apskaitos tarnyba. LAR funkcijas, susijusias su audito kokybės užtikrinimu atlieka kolegialus LAR organas – Audito kokybės kontrolės komitetas. LAR nustato atlikto audito kokybės užtikrinimo įgyvendinimo tvarką ir suderina ją su Audito ir apskaitos tarnyba. Siekiant užtikrinti auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybę, LAR organizuoja auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybės peržiūras (toliau – peržiūra) taip, kad ne rečiau kaip kartą per 6 metus būtų patikrinti visi auditoriai ir audito įmonės, o auditoriai ir audito įmonės, atlikusios viešojo intereso įmonių auditą, arba kurių peržiūros ir (ar) atlikto audito tyrimo (toliau – tyrimas) metu buvo nustatyta audito atlikimo trūkumų (toliau – trūkumai) – ne rečiau kaip kartą kas 3 metus.

Audito ir apskaitos tarnyba atlikto audito kokybės užtikrinimą vykdo atlikdama tyrimus. Tyrimai – audito kokybės patikrinimai, kuriuos esant Audito įstatyme numatytiems atvejams atlieka specialius reikalavimus atitinkantys Audito ir apskaitos tarnybos darbuotojai.

Peržiūras atlieka auditoriai kontrolieriai, kuriuos tvirtina ir atšaukia Audito ir apskaitos tarnyba LAR teikimu ir jos atliekamos vadovaujantis Audito ir apskaitos tarnybos patvirtinta Atlikto audito kokybės peržiūros metodika. Pagal šios metodikos reikalavimus auditorius kontrolierius turi siekti, kad peržiūrai parenkamos užduotys atspindėtų visas auditoriaus audituotas veiklos sritis ir kad peržiūra atskleistu galimus trūkumus. Atsižvelgiant į ypatingą svarbą visuomenei, auditorius kontrolierius į tikrinamas užduotis privalo įtraukti konsoliduotųjų finansinių ataskaitų auditus ir viešojo intereso įmonių auditus, jeigu auditorius tokias įmones auditavo. Vadovaujantis Atlikto audito kokybės peržiūros metodika, auditorius kontrolierius, atlikdamas peržiūrą, tikrina su konkrečiu atliktu auditu susijusius dokumentus, kad:

- nustatyti, kaip laikomasi 1-ojo Tarptautinio kokybės kontrolės standarto nuostatų;
- nustatyti, kaip laikomasi tarptautinių audito standartų nuostatų;
- nustatyti, kaip laikomasi nacionaliniu audito standartu nuostatų⁸;
- nustatyti, kaip laikomasi nepriklausomumo ir kitu profesinės etikos principų;
- LAR prezidiumo nustatyta tvarka įvertintų auditui panaudotų išteklių kokybę ir kiekybę, gautą atlyginimą už auditą;
- nustatyti, kaip laikomasi su audito atlikimu susijusių teisės aktų nuostatų.

Informacija apie LAR atliktas peržiūras nuo 2008 iki 2011 m. pateikiama 4 lentelėje.

4 lentelė. Informacija apie LAR atliktas peržiūras nuo 2008 iki 2011 m.

Laikotarpis	Audito įmonių, įtrauktų į peržiūros planą, skaičius	Auditorių, įtrauktų į peržiūros planą, skaičius	Auditavo viešojo intereso įmones		Ankstesniais laikotarpiais buvo nustatyta trūkumų	
			Audito įmonių skaičius	Auditorių skaičius	Audito įmonių skaičius	Auditorių skaičius
2011 m.	22	24	2	2	1	1
2010 m.	46	65	6	13	12	14
2009 m.	30	54	10	15	15	16
2008 m.	30	42	2	13	8	20

⁸ Taikoma iki 2009 m. sausio 1 d. prasidedančių ataskaitinių laikotarpių auditui, kuris atliktas pagal nacionalinius audito standartus.

LAR siekia efektyviau ir geriau tarnauti LAR nariams, didinti audito ir kitų teikiamų paslaugų kokybę, stiprinti Lietuvos auditorių vardą ir įgyvendinti LAR misiją koordinuoti auditorių ir audito įmonių veiklą, užtikrinti nepriklausomo audito ir susijusių profesinių paslaugų kokybę bei stiprinti Lietuvos auditorių vaidmenį nacionaliniu ir tarptautiniu mastu.